

Ni petas bone noti

## **la novan adreson**

de Scienca Revuo:

đe Prof. dr Bož. Popović, Teknika fakultato, NIŠ, Jugoslavijo

Je tiu adreso la ĉefredaktoro atendas pli multajn artikolojn, lingve korektajn, presretajn (tajpitajn klare, kun interspacoj, nur unuflanke).

Je tiu adreso oni atendas ankaŭ pli multajn kaj regulajn abonojn — **la revuo aperos regule nur se la abonoj venados regule!**

**SCIENCA REVUO**, eldono de Internacia Scienca Asocio  
Esperantista, Vol. 17, n-ro 3-4 (1966)

## LAOSA MILIONA ESPERANTO

# NORMLINGVA ESPERANTO

(M. Halvelik, Borgerhout, Belgio)

## FREMDVORTOJ

Plej alta ŝtupo de ĉia evolua mekanismo estas plenorganizo kie antaŭe ekzistis nur ŝaoso. El tiu vidpunkto la kreitajo de Zamenhof estas pli natura ol iu ajn nacia lingvo. Ne nur ĉar ĝi estas tute logika sed ankaŭ samtempe dinamika, tio estas adaptkapabla. La sekreto de tiu sukceso kuŝas en rezervujo de unuopaj kaj unikaj bazelementoj, la vortradikoj, kiujn oni povas intermiksi kaj ŝanĝi per la aplikado de same unikaj kromelementoj, la afiksoj. Esence tre simpla algebrina koncepto kies principon oni trovas ankaŭ en multaj naturaj procezoj, ebligas ke ĉiuj homaj pensoj, ĉiuj objektoj trovas apartan esprimon — estu ili praktike sennombraj. Eĉ ankoraŭ neekzistantaj neimageblaj ideoj trovas en ĝi garantiitan spiegulbildon. Ne necasas emfazi tiun punkton ĉar la legantoj esperantistaj estas jam plene konvinkitaj.

Sed la faktó ke Esperanto estas admirinda kaj genia inventaĵo, ne malhelpas ke ĝi ankoraŭ ne estas absolute perfekta komunikilo.

Estas unu elstare grava manko en ĝi. Manko por kiu la majstro ne trovis solvon, kvankam li tre bone konsciis pri ĝi kiel atestas lia 15a regulo. Efektive: temas pri la fremdvortoj, pri tiuj malagrablaj puloj kiuj insiste mordetas nian verdan haŭton. Ili ne apartenas al la fundamenta raso de vortoj.

Stariĝas la demando: kial ne?

Nu, estas publika sekreto ke naturscienculoj formas ridige malaltan pocenton en la sociaro de Esperantujo. Da beletro ni posedas abundege, sed ekzaktsciencan literaturon ni kalkulas sur la manfingroj. Naturalismaj konkurantoj de nia lingvo male, kvankam ili estas nelogikaj kaj komplikitaj kompare al Esperanto, allogas preskaŭ ekskluzive teknikistojn. Nun estas ĝuste la specialistaro kiu en la nuntempa epoko — pro vasta etendiĝo de natursciencoj kaj tekniko — plej akre bezonas internacian lingvon. Se ili do prefere transiras al naturalisma planligvo tio devenas de la fakto ke tia rivalsistemo klopodas kiel eble plej fidele konservi la helenlatinajn terminojn kiuj estas por ni fremdvortoj, sed kiuj formas la tradician bazon de ĉiu ekzaktscienca instruo. Io laŭaspekte familiara sajnas pli oportuna ol io laŭaspekte fremda — eĉ se ĝi kaſas en sia sino iun malracion aŭ fušorganizon. Estas nur ĉe ioma enprofundiĝo en la subtenantan lingvoskeleton ke oni rimarkas la grandan simplon de skemismo vide al la komplikiteco de naturalismo. Sed tiam la decida paño estas jam farita kaj ĉitiel ni perdas ĝuste tiun specon de kandidatoj kiuj plej facile povus venigi la ideon pri internacia planlingvo. Bela knabino facile kaptas fiancon eĉ se ŝi estas insidema megajro, dum malbelo knabino postrestas eĉ se ŝi estas sinofera penelopo. Feliĉe por ni, Zamenhof-laŭ deklaro de Vinobha Bhave-estis grandanimulo, kaj tiu heroe bonkora pioniro kaj genia epokfaranto testamentis al ni la netakseble potencan psikologian puſforton kiun ni nomas »la interna ideo« pri mondpano, homaraneco kaj samideaneco. Estas, tiu interna ideo pli ol iu ajn planlingva kvalito, kiu entuziasmigis vastajn amasojn da homoj por Esperanto kaj kiu ankoraŭ daŭre enflamigas junajn idealistojn. Ĝi sekurigis al la movado ĝian hodiaŭan disvolviĝon... en »ordinaraj« kaj kultursciencaj medioj. Cetere ankaŭ la historia bonſanco ke naturalismo (per Occidental, Novial, ktp) aperis nur poste, ludis je nia avantaĝo.

Sed por la — ni dirus preskaŭ »esence« — pragmatisma medio de la teknikistaro tiu faktoro idealisma ne ludas gravan rolon. Tie oni interesigas ĉefe pri la praktika ebleco interrilati kun eksterlandaj gekolegoj pri la komuna fako. Kaj ĉar la Fundamento de Esperanto ne provizas la helenlatine vestitan sistemon, necesan al tiu celo, oni ĝin ne konsideras valida. La ekzemplo de Sinjoro Wüster, al kiu ni

ſuldas i. a. la »Enciklopedio de Esperanto« estas elokventa ĉirilate. Kvankam fidela kaj bonega zamenhofano, li klopodadas standardigi la internacian sciencan terminologion sur tereno fremda al la klasika Esperanto. Konsekvenco, ne de la ĝeneralaj konceptoj pri Esperanto kiel komunikilo inter popoloj (ĝi ja multfoje pruviĝis tauga en tiu rilato) sed jes kiel komunikilo inter fakuloj. Oni povas diri koncize ke Esperanto estas **socilingvo** sed ne **normlingvo**.

Sekve, se ni volas trovi rimedon por forigi la malakordon inter skematismo kaj naturalismo je la avantaĝo de Esperanto, ni devas trovi rimedon por adapti la fundamentan lingvomaſinon ankaŭ al helenlatina vortamaterialo aŭ inverse. Tiucele ni reanalizu iom pli detale la aglutinajn metodojn de D-ro Zamenhof kaj de la helenlatina nomenklaturo.

### Pli da normigo inter la afiksoj

Esperanto apogas sin sur fundamenta trezoro de radikvortoj aŭ »semantoj« kiuj esprimas bazajn ideojn (**manĝ' blond' arb'**). El tiuj fontideoj ni devenigas flankideojn pere de alkroĉebaj afiksoj (**ekmanĝi blondita arbaro**). Ĉiuj ĉi eroj povas esti sisteme kunligataj por formi eĉ pli kompleksajn pensojn (**manĝilaro, blondkapula, arbhakisto**). Sed ekster la fundamenta listo de ideradikoj ekzistas ankoraŭ multe pli da ideoj kiuj postulas envicigon en la lingvotrezoron. Tiuj estas la novaj vortradikoj kiujn oni nomas fremdvortoj aŭ neologismoj, kaj kiuj daŭre aperadas, parte inventataj-kaj lerte-fare de niaj verkistoj kaj poetoj (**aperti descendri rara**), sed ĉefe jam ekzistantaj en naciaj faknomenklatureoj (**elipsido globulario pakidermoj**).

Se tiuj fremdaj gastoj permesus ke oni senpere kunmetadu kaj derivadu ilin, same kiel la fundamentaj terminoj kaj laŭ zamenhofa regularo, tiam estus nenia embaraso. Ili estas ja origine ne simplaj vorteroj, esprimantaj egale simplan ideon kiel niaj ceteraj radikvortoj, sed ili konsistas plejofte el pluraj kunligitaj ideoj aŭ el derivajoj de iu ideo. Se ekzemple »kudristino« konsistas semantike el »kudr + ist + in + o« kaj signifas konsekvence: »ina homo kiu profesie kudras«, tiam la faktermino de helenlatina deveno »palaeontologia« konsistas semantike kaj etimologie el »palaios + ontos + logos + ia« kio egalas proksimume »antikva + estaĵo + pritrakt + adi«, sed reale signifas: »scienco kiu studas la formojn de vivo kiuj ekzistas en antaŭaj geologiaj epokoj«. En tio ni rekonas sistemon de vortfardo laŭ principio tute similan al tiu de Esperanto. Kun la rezulto ke ni staras ĉe fremdvortoj ne antaŭ unuopaj terminoj, sed kutime jes antaŭ tutaj aroj de reciproke interkonektitaj terminoj. En Plena Vortaro ni trovas ekzemple la terminojn: »sismolo, sismografo, sismo-

logio« **aparte** listigitaj kaj klarigitaj, dum laŭnature ili devus aperi sub unusola trafvorto kiel faras ekzemple: »paliso, palisaro, paliseto, palisumi«.

Sen nun tiuj fremdlingvaj kompleksajoj estus senpere tradukeblaj oni ankaŭ egale simple formadus tutesperantajn egalvalorajojn ek de la baza scienco radiko kaj la supra ekzemplo aldonigus al nia planlingva trezoro kiel »Pra-est-aĵo-scienc-o«. Sed tiu procedo tute ne estas ebla pro du kaŭzoj:

**Unue:** la teknikaj fremdvortoj havas plejparte pli striktan aŭ eĉ alian sencon ol tiun kiun oni supozus en ili per simpla traduko »Metamorfozo« estas laŭsignife ne tute egala al »Transformiĝo« kaj »Stratosfero« estas eĉ tute alia afero ol »Sternkuglo« kvankam la konsistigaj fontideoj (bazaj radikoj) estas identaj (*m et a* = *trans*, *mor f* = *form*, ktp).

**Due:** eĉ se ni kontentige tradukus ekzaktsciencajn terminojn en ordinaran lingvajon laŭ **objektiva pritakso**, eĉ tiam restus la fenomeno ke tiuj socilingvaj egalvalorajoj ne akiras la **subjektivan karakteron** de la originaloj. Estas eble stranga sed nerefutebla fakto ke fakulo ne kontentiĝas per ĉiutagaj vortoj sed nepre postulas apartajn terminojn, proprajn kaj prefere eĉ ekskluzivajn al lia profesio. Jenan fenomenon oni povas konстатi en ĉiuj evoluintaj lingvoj; se ne, tiam la helenaj kaj latinaj vortposteuloj estus jam delonge malaperintaj de sur la klerula merkato. Kiam ekzemple ordinara aŭ nefakula persono diras »majskarabo« li eble prezentas ali si enpense bildon el sia junago pri infano ludanta kun insekto, prezentanta iujn amuzajn trajtojn. Sed kiam entomologo pensas pri tiu sama besteto ĝi fariĝas studobjekto abstrakta, kaj li eble imagas iun blankkartonan tabuleton sur kiu estas pinglita difinita genro de insekto el precize difinita biologia klaso kaj familio, trovebla en ĝuste tiaj klimataj aŭ sezonaj cirkonstancoj. Li pensos pri kelkaj specioj kun specialaj rekoniloj, pri anatomia mapo, pri organoj, fiziologiaj tipoj kaj fenomenoj, pri vivciklo, nutrado kaj tiel plu kaj tiel plu. Fine ekzistas por li nur la genra grupo Melolonto, kaj li konsekvence ne parolos pri »majskarabo« krom en vulgara senco. Ĝi fariĝis tutaparta studobjekto anstataŭ ono de la generala naturo ĉirkaŭe kaj tio speguliĝas en la terminologio kie ni trovas **du** sinonimojn same necesajn. Se ne ekzistus la tiel nomataj »klasikaj lingvoj« por servi kiel fonto por la kreado de tiaj apartaj terminoj, la fakuloj tutcerte ĉerpus ilin el aliaj lingvoj, ĉu mortintaj ĉu vivantaj aŭ eĉ inventus ilin el nenio, kiel pruvas la ĥemio.

Pro tiuj fakoj ni devige alfrontas teknikajn terminojn laŭaspektante kontraŭ-zamenhofajn kaj neasimileblajn. Kapablante nek eviti nek diserigi ilin, ni estas devigataj ensorbi la fremdvortojn kvazaŭ temus pri tutecaj nekompletaj radikoj. Iom da ŝanĝo en la literoj por konformigi ilin kun la fundamenta alfabeto, aldono de iu fundamenta sufikso, kaj ni staras finfine per neologismoj trufitaj kiel festrostajo. Jen paliativa metodo kiu kondukas rekte al konfuzo kaj kiu krimas kontraŭ la 15a regulo! Juĝu mem: »... sed ĉe diversaj (fremd-) vortoj de unu radiko estas pli bone uzi senŝanĝe nur la vorton fundamentalan kaj la ceterajn formi el tiu ĉi (lasta) laŭ la reguloj de la lingvo Esperanto«. La majstro nur ne indikis kiel ni funkciigu tiun bonegan regulon.

Ĉu oni ankoraŭ miras ke sciencistoj malinklinas interŝanĝi sian nacian helenlatinan lingvosistemon por planlingvo kiu en tiu rilato ne posedas sistemon? Des pli ĉar ili estas jam de longe kutimiĝintaj al la propra nacia lingvosistemo, estu ĝi malfacilega kaj kaprica. Unufoje akceptinte Esperanto-veston por siaj helenlatinidaj terminoj, ili trovas neniu vojon por pluen derivadi kaj kunmetadi laŭ propra bezono kaj devas ĉiam denove alvoki la helpon de naciaj kutimoj. Ĉu Prof-ro Neergaard scipovis forĝeti la helenlatinan sistematikon pri botaniko aŭ D-ro Duncan la anglan nomenklaturen pri ĥemio por kontentigi sin sole per Esperanto-materialo? Ne, kaj tamen ili estas kompetentaj fakuloj kaj spertaj esperantistoj. La malforto kuŝas ne ĉe la uzantoj sed en la internacia lingvo mem.

Se vi nur povus konsideri la helenlatinajn vortradikojn kaj afiksojn kiel niajn fundamentojn, tiam ni povus ankaŭ plene apliki la 15an regulon kiu ja reprezentas la tutan zamenhofan konstraujon en nuksojelo. Se nur radikoj kiaj »anthrop/bio/geo/neuro« aŭ se sufiksoj kiaj »-os -ic -is -ia -oid« estus familiaraj vorteroj! Sed ne estas tiel. Sajnas ne kreski medicinajn por tiu ĉi terura embaraso kiu taŭzas la memoron kaj devigas la internacian lingvon treni post si fremdan, malamikan korpon kvazaŭ ĝi estus punlaborulo kun metala kuglego ĉenita je la kruro.

Tamen nur ŝajne, pro tio ke ni estas blindigitaj de la netuŝebledo de la sanktege sankta Fundamento. Ja evidente: se ni volas fari naturan membron el neforigebla fremdkorpo, estas tute indikite reorganizi la ĉeftrunkon tiamaniere kaj tiomgrade ke la fremda membro fariĝu familiara organo, kvazaŭ branĉo elkreskinta kune kun ĉiuj aliaj branĉoj el la sama arbo. Ĉu ne klare? La solvo de nia problemo troviĝas en kreado de ĝuste tiaspecaj radikoj kaj afiksoj kiajn bezonas la fakularo kaj en la aplikado de (iom) aparta regularo por ke ne estiĝu intermiksiĝo de la nova »normlingvo« kun la tradicia

»socilingvo«. Tiamaniere ni metos kompletigan tegmenton sur la zamenhofan domon. Kompreneble tio ankaŭ devigos nin elpreni brikojn en strategiaj lokoj, movi aliajn kaj aldoni multajn por ke la tegolaro eksidu firme kaj elegante sur la muroj. Sed la muroj tamen restu starrantaj, same kiel antaŭe. Alivorte: ni estas devigataj **IOM ŝangi la Fundamenton de Esperanto SEN PRO TIO KRIPLIGI** aŭ eĉ frakasi ĝin. Ĉu sakrilegio, ĉu katastrofo, ĉu nova Ido-skismo? Tute ne!!

### Novaj proponoj pri afiksoj

Post plurjara klopodado kaj funda elprovado, ni kredas esti sukcesinta atingi ĝuste tiun idealon. La ĝeneralaj temoj de jena artikolo (ar)o bedaŭrinde ne permesas ĝisdetale demonstri nian metodon normlingvan, ĉar tiukaze estus necese konsideri ankaŭ la metodojn de klasifado de ĉiu sciencaj disciplino aparte. Ni donas ĉiukve sole la generalajn principojn kun kelkaj ekzemploj:

a. **La unua ŝtupo** kiun ni proponas, estas raciigo kaj simpligo de ekzistantaj neologismoj aŭ eĉ de jam oficialaj fremdvortoj, helpe de klasikaj rimedoj.

di-ism-o	anstataŭ	deism-o
balustr-ar-o	anstataŭ	balustrad-o
beletr-o	anstataŭ	belletristik-o
raci-ist-o	anstataŭ	racional-ist-o

b. **La dua ŝtupo** jam pli grava, estas adopto de novaj afiksoj. Detala analizo de fremdvortaj serioj malkaſas ke la diferencoj rezultas preskaŭ ekskluzive el malkonformaj finaĵoj. Kompreneble, D-ro Zamenhof devis ja fari i u n elekton inter la multinombregaj derivajoj kiujn oni povas fari en principio. Tial li rezervis sian sistemon de afiksoj por tiuj kromsignifoj, kiujn la ĉiutaga vivbezono indikis; sekve por socilingvaj postuloj: »il, ej, ad, ind, eks, ...« Sed normlingvo, kiu celas la bezonojn de scienco kaj tekniko, postulas nociojn kiaj: »fako, parenca, malsano, aparato, ŝtatorganizo, abstraktajo...« En la tradicia lingvouzo oni kutimas formi tiujn nuancojn per kunmetado sole de radikoj kiaj respektive: »konstrufako, homsimila, brustumalsano...« Pro tio ni kreis la liston (same respektive kaj sinsekve): »ik, esk, ajt, ator, ij, el...«

geo-metr-ik-o	anstataŭ	geometri-o
fab-esk-oj	anstataŭ	fabac-oj
apendic-ajt-o	anstataŭ	apendicit-o
indik-ator-o	anstataŭ	indikator-o
federal-ij-o	anstataŭ	federaci-o
numer-el-o	anstataŭ	numeral-o

c. **Tria kaj baza ŝtupo** estas estigo de normlingvaj vortradikoj kiuj estu kiel eble plej simplaj kaj kiuj samtempe simili la originalajn helenlatinajn formojn, sen pro tio iĝi homonimoj de socilingvaj kolegoj.

hepo-potam-o	kaj	hypo-tez-o	pro	hipotenuz-o
poly-naŭm-o	kaj	astro-nojm-o	pro	nom-o
dija-gram-o	kaj	diha-krit-a	pro	diadem-o
aero-plajn-o	kaj	plane-metr-ik-o	pro	plan-o
pery-tone-o	kaj	hypo-taŭn-a	pro	ton-o

d. **Kvara ŝtupo**, eventuale aldoninda al la du antaŭaj, estas pli simpligo kaj (aŭ) adapto de unublokoj radikoj — indiferentaj rilate al normregularo — kies ŝajne kunmetita aspekto aŭ morfema finaĵo povas kaŭzi dusencecon aŭ homonimecon. Ĉi tiu paſo tamen devus esti finfine afero de interkonsento interne de nia Akademio, tial ke ĉiu aparta vorto de jena speco estigas balancadon inter progresemo kaj tradiciemo. Arbitra raciigo fare de izolita unuopulo ne ĉiam estas fidinda kriterio en tia demando.

intuico	anstataŭ	intucio	pro	balasta	-i
rifrendo		referendumo		falsa	-um
dalmatico		dalmatiko		falsa	-ik
braceledo		braceleto		falsa	-et
		vide al »netuſeblaj«; familio, serumo, praktika, epiteto ...			

Sed je ĉio la granda, la grandega, la nepre nepra dekreto estas **krei terminojn laŭ zamenhofa modelo!** La sintaksa ordo kaj ceteraj reguloj pri derivado kaj kunmetado restu validaj same kiel antaŭe. Ni provizis specialan regularon por ke ne okazu intermixiĝo inter soci — kaj normlingvo, precipe la legon ke fundamentaj afiksoj restu ĉiam ligebraj al normradikoj sed ne normafiksoj al sociradikoj. (Kontraŭ/seps/a aŭ Anti/seps/a sed ne Anti/star/i por Kontraŭ/star/i).

### ESENCA ESTAS LA DISTINGO KE EN SOCILINGVO GRAVAS LA ENHAZO DUM EN NORMLINGVO GRAVAS LA FORMO.

La unua estas elasta, la dua estas rigida. Ekzemple: »simihom« povas skribiĝi egale bone »simia homo, primata homo, homo similanta simion, primatulo,...« Gi estas por ni **semantika kompleksaĵo** kaj sekve la vortelekto estas libera. Sed la sciencaj egalaĵoj: pitekantropo« estas kaj restas en efektiva teksto senſange nur »pitekantropo«. Gi estas por ni **etimologia kompleksaĵo** kaj la vortelekto ne estas libera. Iuj legantoj eble jugos tian distingon harfendaĵo. La nuanco

tamen estas grava pro siaj konsekvencoj. Ankaŭ baleno treege similas fiŝon sed ĝi estas envere mambesto. Jen ankoraŭ kelkaj ekzemploj kun la normlingva prefikso AN. kiu signifas socilingve »sen«: an-  
-fon-ec-o, ano-morf-a, an-arš-ij-o, an-emj-o ano-hidr-a, an-estez-i, an-  
-nym-a, ano-seps-o, ano-takc-o, ano-fylaks-o, an-alg-ec-o, kaj tiel plu  
anstataŭ la tradicie neartikigitaj kompleksajoj »afoni/o, amorf/a,  
anarhi/o, anemi/o, anhidr/a, anestez/i, anonim/a aseps/o, ataksi/o,  
anafilaksi/o, analgezi/o, kaj multaj pli.

Du partioj en Esperanto, nome unu socilingva kaj unu normlingva, ne signifas du malamikaj fratoj sed jes du reciproke komplementaj geedzoj formantaj unu saman planingvon. Ke iu socitermino havas multajn normajn sinonimojn aŭ tute nenion, tio estas flankafero, ĉar ĉiam ĉiu partio celos nur sian propran publikon. Ĉiutaga soci-termino, jes. Scienca normtermino, jes. Sed ambaŭ unu lingvo: Esp-o! Blinda timo antaŭ neologismoj, vidu, estas ne nur malracia kaj malutila sinteno, sed tute nenececa. Je preteksto konservi la lingvon pura, oni malhelpas ĝian plenan disvolvigon kaj baras la vojon al la teknikista tendaro.

Tiom pri la gajno en la tendaro esperantista. Sed ankaŭ la teknika kasto mem gajnos multon. **Unue:** kreado de normlingva Esperanto samtempe ebligas raciigon de la internacia nomenklaturo en ĉiu natursciencaj disciplinoj; speciale en botaniko, zoologio, kaj hemio. Esperanto ja estas ankoraŭ relative juna, virga ilo sen kompleksoj aŭ misformoj el pasintaj jarcentoj kiaj konfuzigas la naturajn lingvojn. Ĝi do kapablas ekiri de tutfresa startejo kie la naciaj idiomoj barraktas en tradicia dornejo. **Due:** ni liberigos la natursciencistojn de la bezono studi helenan kaj latinan lingvojn. Ne ĉesas aperi ardaj disputoj en la gazetaro pri la peza ŝargo kiun reprezentas la klasika filologio por sciencistoj. Kie tiuj ĉi en principio tute ne bezonus sin okupi pri antikvaj idiomoj kaj beletro, pro tute alie orientitaj fakinteresoj, ili tamen estas devigataj vole nevole, dum siaj antaŭuniversitataj jaroj, blasphemante kaj ŝvitante fosi al si sulkon tra terure komplikitaj gramatiko kaj literaturo el longe forpasintaj epokoj. Dume ili bezonegas ĉiun liberan minuton por prepari sin al profesio kiu havas nenion faktan rilaton kun tiuj fosiliaj tempoj kaj kiu farigas konstante pli ampleksa kaj malfacile regebla.

Nun, per internacia lingvo, adaptita al specialismaj bezonoj, neniu studento perdos ankoraŭ tempon en nenececa penado nek superfremdnaciaj, nek super arkaikaj lingvoj. La helenlatina filologio reiros al sia propra laŭrajta sed plimodesta loko, nome al la studado de antikvaj kulturoj, literaturoj regnoj. Ĝi ekokupos egalgrandan pozicion apud aliaj klasikaj studioj kiaj la egipta, ĉina, hindia,

hebreia,... estante nek pli nek malpli valora laŭ pure historia aŭ lingvistika vidpunktoj. Des pli ĉar nun ankaŭ la Katolika Eklezio, tiu lasta bastiono de Latino, komencas cedi lokon al naciaj lingvoj en sia liturgio.

Venis cetere tempo por ke la »okcidenton sola« — pensmaniero, kiu ĝis nun restis malvaste sklaviĝinta al sia helenlatina heredajo langigu sian horizonton al tutmonda kulturo.

\*\*\*

Ampleksiginte la artverkon de Zamenhof tiele ke ĝi nun konformas ankaŭ al la ekzaktsciencaj aspektoj de la civilizo, ni povus atribui al ĝi diplomon »Kun plej supera laŭdo« kaj samgeste fini la ĉapitron. Povus... se ne restus kaŝita en la lingva foliaro ankoraŭ alia dangero, ekstreme venena vipuro; nome la prononcado kaj skribado de propraj nomoj! Jen temo kiu embarasas ĉiujn naciajn idiomojn generale kaj nian internacian idiomon tutspeciale. Tial ni deziras dediĉi al ĝi apartan pritrakton kaj intence neglektis ĝin ĉi tie.